

אהבת הבריות צריכה להיות חיה בלב ובנשמה, אהבת כל האדם ביחוד, ואהבת כל העמים כולם, חפץ עליונים ותקומתם¹ הרוחנית והחמרית, והשנאה צריכה להיות רק על הרשעה והזמא שבעולם (א). אי-אפשר כלל לבוא לידי רוס-הרוח של יהודו לדי קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו ודברי-הימים-א טו, ח)² בלא אהבה פנימית, מעמקי לב ונפש, להיטיב לעמים כולם (ב), לשפר את קניניהם, לאשר את חיהם (ג). תכונה זו היא שמסגלת את רוחא דמלכא משיחא לחול על ישראל. בכל מקום שאנו מוצאים רמזי שנאה, הרינו יודעים ברור שהכונה רק על הרשעה, שהיא מרתקת בהזקה את האגוד של עמים רבים, גם בהנה ובחוד גמלים מקדם שהיתה זממת העולם יותר מטאבת. אבל עלינו לדעת כי נקדת חיים אור וקדש, תמיד לא זזה מהצלם הא-להי שנחנן בו האדם בכללו, וחוננו בד כל עם ולשון, כל אחד לפי ערכו (ד), וגרעין קדש זה ירומם את הכל. ומתוך נקדת-חיים זו אנו חפצים את העלוי הגמור שיחול בעולם, את אור הצדק והמישרים, המתאחד עם יהוד ויהודים, עם הגבורה והנצח, והשלמת היצור שלו, והאדם וכל אגפיו בתחלה. זאת הנשמה הפנימית המנחת בעמק הדעת של בנסת ישראל, שברוח ד' עלינו הננו הולכים ומעוררים אותה לחיים מעשיים ורוחניים.

(א) "כל מה שהאדם הוא יותר המוני, איננו מוכשר להפריד בין הנושא והנשוא, ועל כן למטרת התעלותו, כדי להכין לו דרך אל הטוב, מוכרח הוא לבסס את מעמדו על שנאת הרע, ושנאת הרע לא תוכל להיפרד אצלו משנאת האנשים עושי הרע... אבל המידה העליונה, של גדולי הנשמה, היא לברר ולהפריד, ושנאתם את הרע היא נקיה, ומרוכזת רק בהנשוא הרע בעצמו, והיא בעצמה עוברת במעברה השלילי, ובאה לידי החיוב של אהבת הטוב, ומשום כך אור החסד מאיר בחדר חכמתם" (הראי"ה קוק, אורות הקודש, ד ; תצו)

(ב) "אהבת ישראל מחיבת אהבת כל האדם, וכשהיא מטביעה שנאה לאיזה חלק מן האדם- הוא סימן שלא נטהרה עדין הנשמה מזממתה, ועל-כן אינה יכולה להתניח בעדן האהבה העליונה" (הראי"ה קוק, אורות, אורות ישראל ד ; ה)

"כל חטא, אפלו הקל שפחטאים, מטביע בקרב האדם שנאה לאיזו בריאה, ועל ידי התשובה חוזרת האהבה להאיר" (הראי"ה קוק, אורות התשובה, יב ; ד)

¹ "מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו" (תהלים כד, ג)

² עיין ויקרא רבה פרשה ו (אות ה) : "תגידו א-להותי לאומות העולם" (הערת הרב צבי יהודה קוק)

והוא בטוח שכבר בא לידו כח שסוף כל סוף יביאנו להשיג על-ידי עמל חֲבֵרו את הנצרך לו. אם-כן מתרבה רושם האהבה - שהוא יסוד המוסר - בריבוי האִיכות על-ידי המקרים המתמידים.

עוד יורחב כח האהבה הכללית על-ידי מה שִׁרְאָה האדם שלא רק מהאנשים הנמצאים כבר בחוגו תימשך מהם תועלת לו, ושיוכל לסובלם אחר שכבר נמצאו אֶתוּ יחד, כי-אם עוד יותר, שהוא יוכל לבוא לידי מידה זו לעשות פּוֹנְנוֹת בחכמה שִׁרְבּוּ הַפְּאִים אל מְקוֹם אחד, וכפי רוב הַפְּאִים וְהַתְּרַבּוּת הַצְּרָכִים כן תִּרְבֶּה הַבְּרָכָה והעבֹדָה, זאת היא פעולת שווקים.

אמנם כל אלה יהיו לתועלת רק על-ידי מה שִׁפּוֹתַח רָגַשׁ האדם לטהרה ולטוב-טעם, שאז יתרבו צרכיו. ולפי רוב הצרכים כן יהיה הריבוי הנצרך לו מן האנשים מתרחב. ותחילת הטעם הטוב מִתְגַּלֵּד מהרחבת מושג הנקיין והטהרה הנמצא במרחצאות, שפל אלה ראה יעקב אבינו, הכולל את כל השלמוֹ(י)וֹת וְאוֹגְדָם יחד...". (הראי"ה קוק, עין איה שבת, ב; רפה)

(ד) "וַיִּבְרָא אֱ-לֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצַלְם אֱ-לֹהִים בָּרָא אֹתוֹ...". (בראשית א, כז)

"...כל המון התרבויות והקיבוצים האנושיים אינם אלא גוונים שונים של אותו צלם א-לוהים, המופיע בצורות שונות אצל כל פרט ופרט ואצל כל ציבור וציבור. גילוי דבר ד' הולך ומשתכלל בהתפתחות המין האנושי בשנות דור ודור...

"בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם, בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם, יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים לב, ח)

...יש כל מיני בני אדם, כל מיני גוונים, אבל צריך לדעת שאין כאן פִּירוּד, חס ושלום. העמים השונים אֵינֶם גִּרְגְרֵי חוֹל מְפוֹזְרִים ללא קשר, אלא חלקים של אורגניזם א-לוהי אחד ואחדותו. כולם גוונים של צלם א-לוהים שפָּאֵדָם. 'תורת ד' תמימה' (תהלים יט, ח), וגם מעשה ד' תמים.

"בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם". ה"עֲלֵיוֹן", בורא השמים והארץ, הוא המנחיל גויים. בורא שמים וארץ הוא בורא האדם, "השמים שמים לדי' והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז). אין כאן עולם הַפְּקָר, אלא העליון הוא המנחיל את כל האדם על הארץ, וּמִסְדֵּר עַמִּים, קבוצות וממלכות. יש גוונים שונים של בני אדם, וכולם קשורים לכדור הארץ, וכל חלק אנושות מְקַבֵּל חֵלֶק מְכֻדוּר-הָאָרֶץ המתאים לו. "בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם". הם מתפרדים ומתפרטים לטיפוסים שונים, ומתאחזים על פני כדור הארץ בגבולים מיוחדים. "יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים". יש להתבונן היטב ולהבין שלא האדם יצר את טיפוסי האדם השונים, אלא ה"עֲלֵיוֹן" הוא המפריד בני אדם. העמים השונים - במובן הכללי שלהם - הם יצירה א-לוהית. "עֲלֵיוֹן" הוא הקובע את המציאות...

כל העמים הם גוונים של האדם שנברא יחידי בצלם א-לוהים, וכל אחד מהם מְגַלֶּה צד אחד של כבוד ד' בְּעוֹלָם, כפי שנאמר "הודיעו בעמים עלילותיו". כל העמים הם חלקים של האורגניזם האחד והשלם של מעשה ד' התמים...לכל אומה ואומה יש כשרון מיוחד...". (הרב צבי יהודה הכהן קוק, שיחות הרב צבי יהודה, דברים, עמ' 524-526)